

ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN ÇOCUK ASKERLER VE PKK'NIN ÇOCUK ASKERLERİ/MİLİTANLARI*

Yrd. Doç. Dr. Serkan KEKEVİ**

Yrd. Doç. Dr. Gökmen KILIÇOĞLU***

Makalenin Geldiği Tarih: .2015 **Kabul Tarihi:** .2015

* **Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.**

** Gazi Osman Paşa Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi.

*** Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi.

ÖZ

Çocukların asker olarak kullanılması insanlık tarihinde uzun bir geçmişi olan vakadır. Bilhassa iç çatışmaların olduğu ülkelerde ya ordu grupları, milisler içinde veya terörist organizasyonlar tarafından çocuklar asker/gerilla/militan sıklıkla olarak kullanılmaktadır. Çocukların silahlı personel olarak kullanılması uluslararası hukuk açısından yasaklanmış bir konudur. Bilhassa Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin UCM hayata geçmesi ile birlikte çocukların silahlı çatışmalarda kullanımı ve onlara yapılan kötü muamele cezalandırılmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın ana teması ise uluslararası hukuk açısından çocuk askerin durumu üzerinden PKK bünyesinde kullanılan çocuk militanları ele almak ve PKK yöneticilerinin uluslararası sorumluluklarının olup olmayacağını değerlendirmektir. Çalışmada çocukluk ve çocuk askerlik kavramı ele alınmıştır. PKK bünyesinde bulunan çocuk askerler hakkında inceleme yapılmış ve uluslararası hukuk bağlamında PKK'nın çocukları asker olarak kullanmasının muhtemel karşılığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Asker, Çocuk Militan, PKK, Uluslararası Ceza Mahkemesi.

CHILDREN SOLDIERS IN POINT OF INTERNATIONAL
LAW AND PKK'S CHILDREN SOLDIERS/MILITANTS

ABSTRACT

The use of children as soldiers is a case with a long history in human history. In military groups, militas or terrorist organizations children are used often as soldier/gerilla/militant especially in countries which have conflicts. The use of children as armed personnel is a prohibited matter under international law. In particular, use of children in armed conflict has started to be punished with the realization of the International Criminal Court. The main theme of this work is to evaluate children who are used within the PKK as militant and international responsibility of leaders of PKK. We discussed the concept of childhood and child soldiers. Children in PKK is reconnoitred and the possible corespond to the usage of children soldiers in the context of international law is evaluated.

Keywords: Child Soldier, Child Militant, PKK, International Criminal Court.

GİRİŞ

Çocukların asker olarak kullanılması insanlık tarihinde uzun bir geçmişi olan vakadır. Bilhassa iç çatışmaların olduğu ülkelerde ya ordu grupları, milisler içinde veya terörist organizasyonlar tarafından çocuklar asker/gerilla/militan sıklıkla olarak kullanılmaktadır. Çocukların silahlı personel olarak kullanılması uluslararası hukuk açısından yasaklanmış bir konudur. Bilhassa Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin UCM hayata geçmesi ile birlikte çocukların silahlı çatışmalarda kullanımı ve onlara yapılan kötü muamele cezalandırılmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın ana teması ise uluslararası hukuk açısından çocuk askerinin durumu üzerinden PKK bünyesinde kullanılan çocuk militanları ele almak ve PKK yöneticilerinin uluslararası sorumluluklarının olup olmayacağını değerlendirmektir. Çalışma dört kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda çocukluk ve çocuk askerlik kavramı ele alınmıştır. Üçüncü bölümde PKK bünyesinde bulunan çocuk askerler hakkında inceleme yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise uluslararası hukuk bağlamında PKK'nın çocukları asker olarak kullanmasının muhtemel karşılığı değerlendirilmiştir.

1. Çocukluk ve Çocuk Askerlik

“Çocuk” uluslararası ve ulusal hukuk açısından 18 yaş altında olan kişidir.^[1] İlk defa 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından hazırlanan Çocuk Hakları Bildirgesi ile “çocuk kavramı” uluslararası hale gelmiştir.

Bir kişinin prensip olarak silahlı kuvvet personeli olabilmesi için en az 18 yaşını doldurması icap etmektedir. Yaş şartını tamamlayan kişilerin askere katılma işlemlerini tamamlamaları ve askeri birliklere duhulüyle bu kişiler asker olarak kabul edilirler. Ancak birçok ülkede yaş sınırları daha aşağıdadır.^[2]

[1] **Principles and Guidelines on Children Associated With Armed Forces or Armed Groups**, Kesim 2, Madde 2.0, <http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf>; Office of the High Commissioner for Human Rights, **Convention on the Rights of the Child**, Madde 1, 20.11.1989, <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>; **The African Charter on the Rights and Welfare of the Child**, Madde 2, http://www.unicef.org/esaro/African_Charter_articles_in_full.pdf; International Labour Organization, **International Labour Organization Convention No. 182 on the Worst Forms of Child Labour**, Madde 2, http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182, (15.02.2016, çevrimiçi).

[2] ABD ordusuna ebeveyn izni ile 17 yaşında katılmak mümkündür. Kimi ülkelerde de ebeveyn izni ile veya gönüllü olarak 16 yaşından itibaren asker olunabilmektedir. Bkz: “Military Service Age and Obligation”, **The World Fact Book**, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2024.html#139>, (15.02.2016, çevrimiçi)

Kavram olarak çocuk asker düzenli ya da düzensiz silahlı gruplarda hizmetçi, ulak, ajan, seks amacıyla vb. görevlerde kullanılan 18 yaş altındaki kişileri ifade etmektedir. Bu kavram ağır silahlarla donatılmış bir grubun ön saflarında hizmet eden silahlı/silahsız kızlar da girebilmektedir.^[3] Çocuklar devlet ordularında olduğu gibi terör ve suç organizasyonları tarafından da kullanılmaktadır.^[4] Bu bağlamda çocuk gerilla/militan sayılarında belirsizlik hâkimdir. Günümüzde 250,000'in üzerinde çocuğun silâh altında olduğu ve/veya çeşitli silahlı birimlerde savaştıkları bildirilmektedir.^[5] Bu çocukların yaklaşık %40'ı ise kızdır ve genellikle seks kölesi olmaktadır veya intihar, suikast eylemlerinde kullanılmaktadır.^[6] İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre tespit edilen en küçük çocuk asker ise sekiz yaşın altındadır.^[7]

Çocukların asker olarak kullanılmaları^[8]

- Çocukların normal askerlerden daha ucuza çalışması,
- Çarpışmalarda kolayca kullanılabilmeleri ve yönlendirilebilmeleri^[9],
- Normalde yöneticiler için tehdit oluşturmamaları,
- Düşman kuvvetlerini ahlaki açıdan ikileme düşürme ihtimalleri,
- Kaçakçılık ya da seks kölesi olarak kullanma gibi yasadışı faaliyetlere zorlanabilmeleri

-
- [3] **Principles and Guidelines on Children Associated With Armed Forces or Armed Groups**, Kesim 2, Madde 2.1., <http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf>, (15.02.2016, çevrimiçi).
- [4] Child Soldiers International, *Louder Than Words*, UK, 2012, s.14
- [5] UNICEF, **Factsheet: Children Associated With Armed Groups and Forces Central Africa**, s.1, http://www.unicef.org/wcaro/FactSheet100601Final_E_100603_.pdf, (07.01.2016, çevrimiçi).
- [6] Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, **Child Soldiers Global Report 2004**, s.21; Michael Wessells, **Child Soldiers: From Violence to Protection**, Harvard University Press, 2006, s.85-106; Rannveig Svendby, "Invisible Child Soldiers", **Science Nordic**, 06.06.2012, <http://sciencenordic.com/invisible-child-soldiers>, (15.02.2016, çevrimiçi).
- [7] Human Rights Watch, **Child Soldiers**, <https://www.hrw.org/topic/childrens-rights/child-soldiers>, (15.02.2016, çevrimiçi).
- [8] Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), **DCAF Background – Çocuk Askerler**, s.3, http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/26088/ipublicationdocument_singledocument/be60234a-f762-4832-9eb3-32d9ad217c7a/tr/bg_ChildSoldiers_tu.pdf, (15.02.2016, çevrimiçi).
- [9] United Nations, **Promotion and Protection of the Rights of Children: Impact Of Armed Conflict On Children**, 26.08.1996, s.11.

- Ya da sadece (özellikle uzayan çatışma durumlarında ortaya çıkan) yetişkin asker kıtlığında ordu saflarını doldurmaları gibi nedenlerle olabilmektedir.

Bunların yanı sıra çocuklar ekonomik yetersizlikler, açlık gibi nedenlerle aileleri tarafından

Çocuklar bilhassa, terör örgütleri tarafından eylem koyma bağlamında önemli bir araç olarak görülmektedir. Dünya çapında terör örgütlerinin yaklaşık yüzde kırkı bünyelerinde çocuk gerilla/militan barındırmaktadır.^[10] Bunların nedenleri arasında yukarıda sayılan hususlara ek olarak;

- Çocukların cezai ehliyetinin olmaması ya da az olması
- Çocukların cesaretleri ve yönlendirilmeye daha açık olmaları,
- Kanlı eylemlerde kullanılmaya daha uygun olmaları,
- Çocukların sorumluluk bilincinin yeterince gelişmemiş olması bu nedenle kanlı eylemlerde kullanım kolaylıkları,
- Çocuklukları (masumiyetleri) dolayısıyla barikatları atlatma, aramalardan geçme ve korunan hedeflere ulaşma kolaylıkları,^[11]
- Güvenlik güçlerinin çocuklara karşı güç kullanamayacağını; eğer çocuklara şiddet veya orantısız güç uygularsa da devletin “despot”, “zalim”, “faşist” olarak nitelendirilme zemini yakalamak ve bu minvalde devlet meşruiyetinin sorgulanmasını veya etnik/dini/mezhebi temel üzerinden zihin bulanıklığı yaratılması,^[12]
- Çocukların yetişkinlere nazaran silahlı hiyerarşik yapılardan firar etme eğilimleri de daha az olması sayılabilir.^[13]

[10] P.W. Singer, “The New Children of Terror”, James J.F. Forest (ed.), **The Making of a Terrorist: Recruitment**, Praeger, 2005, s.108.

[11] Singer, a.e., s.108.

[12] Hakan Aydın; Veysel Gündüz, “Çocuk Güvenliğinin Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: ‘Taş Atan Çocuklar’ Sorunu” **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 468, Ankara, Eylül 2010, s.18.

[13] Ezeli Azarkan, Uluslararası Antlaşmalar ve Uluslararası Mahkeme Kararları Çerçevesinde Çocuk Askerlerin Korunması”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 5, Sayı: 19, 2009, s.93-94.

2. Uluslararası Düzenlemelerde Çocuk Askerlik

Çocuk hakları ile ilgili hükümler birçok sözleşme, şart ve beyanname içine dâhil edilmiş; “Çocuk hakları” ve ardından “çocukların savaş alanlarında kullanımının yasaklanması”na ait düzenlemeler uluslararası hukukun konusu haline gelmiştir.

Bu bağlamda;

- 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyanname
- 1949 Cenevre Sözleşmeleri
- 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- 1951 Mültecilerin Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi
- 1966 Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
- 1966 Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
- 1969 Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi
- 1981 Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı
- 1984 İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
- 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
- 1990 Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Sözleşmesi
- 1996 Silahlı Çatışmalarda Bulunan Kötü Durumdaki Afrikalı Çocuklar Hakkında Afrika Birliği Örgütü Kararı
- 1997 Capetown Prensipleri
- 1998 Avrupa Parlamentosu’nun Çocuk Askerler Hakkındaki Kararı
- 1999 Çocukların Asker Olarak Kullanılmaları Hakkında Berlin Bildirgesi
- 1999 Çocukların Asker Olarak Kullanılmaları Hakkında Montevideo Bildirgesi
- Çocukların Askerlikte Kullanılmasına İlişkin Maputo Bildirgesi
- 2000 Amerika Devletleri Örgütü’nün Çocuklar ve Silahlı Çatışma Kararı
- 2000 Çocuk Askerler Hakkında Amman Bildirgesi

- 2007 Paris Prensipleri, sayılabilir.

Çocukların askeri personel olarak kullanılması ilk olarak 1949 Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi ile uluslararası hukuk alanının konusu olmuştur. Sözleşmenin 14. maddesine göre on beş yaşından aşağı küçükler özel olarak korunacak kişiler içinde sayılmaktadır.^[14] Haziran 1977 tarihli 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Kurbanlarının Korunmasına İlişkin (1) No.lu Protokol'ün 77. maddesi ile "Çocukların Korunması" başlığı hususi olarak açılmıştır. Madde uyarınca:^[15]

"...2. Çatışma Tarafları 15 yaşına ulaşmamış çocukların düşmanca davranışlara doğrudan katılmaları için gerekli her türlü önlemi almalarıdır; özellikle de bu çocukların silahlı kuvvetlerde görev almalarından sakınacaklardır. 15 yaşını dolduran ancak 18 yaşını doldurmayan kişilerin askeri olarak görevlendirilmesinde, çatışma Tarafları yaşı daha büyük olanlara öncelik tanımaya özen göstermelidir.

3. ... 15 yaşını henüz doldurmamış çocuklar doğrudan düşmanca eylemlerde bulunur ve karşı Tarafın eline düşerse, savaş suçlusu olsun olmasın, bu Maddenin sağladığı özel korumadan yararlanmaya devam edeceklerdir."

Sözleşme ile 15 yaş altındaki çocukların durumları ele alınsa bile onların askeri personel olarak kullanılmasının önüne geçilememektedir.^[16]

1989 BM Çocuk Hakları Sözleşmesi yukarıda da belirttiğimiz üzere çocuk olmayı yaş sınırı getirmek suretiyle tanımlamıştır. Ayrıca 15 yaş altındaki

[14] 14. maddenin birinci bendine göre: "Daha sulh zamanında, Yüksek Akit Taraftar ve muhasamat başladıktan sonra ihtilâfa dâhil taraflar kendi topraklarında ve lüzumu halinde, işgal altındaki topraklarda yaralı ve hastaları, malûlleri, yaşlı kimseleri on beş yaşından aşağı çocukları, gebe kadınları ve yedi yaşından küçük çocukların annelerini harbin tesirlerinden masum bulunduracak tarzda sıhhat ve emniyet mıntıkları ve mevkileri kurabilirler." Bkz: **Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi**, <https://www.icrc.org/eng/home/languages/turkish/files/sozlesmeleri-protokolleri-conventions-protocols.pdf>, (15.02.2016, çevrimiçi).

[15] **1977 tarihli 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Kurbanlarının Korunmasına İlişkin (1) No.lu Protokol**, <https://www.icrc.org/eng/home/languages/turkish/files/sozlesmeleri-protokolleri-conventions-protocols.pdf>, (15.02.2016, çevrimiçi).

[16] Azarkan, a.e., s.94.

çocukların askere alınması ve savaşta kullanılması konularını da düzenlemiştir. Şöyle ki;^[17]

“1. Taraf Devletler, silahlı çatışma halinde kendilerine uygulanabilir olan uluslararası hukukun, çocukları da kapsayan insani kurallarına uymak ve uyulmasını sağlamak yükümlülüğünü üstlenirler.

2. Taraf Devletler, on beş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması için uygun olan bütün önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, özellikle on beş yaşına gelmemiş çocukları askere almaktan kaçınırlar. Taraf Devletler, on beş ile on sekiz yaş arasındaki çocukların silâh altına alınmaları gereken durumlarda, önceliği yaşça büyük olanlara vermek için çaba gösterirler.

4. Silahlı çatışmalarda sivil halkın korunmasına ilişkin uluslararası insani hukuk kuralları tarafından öngörülen yükümlüklerine uygun olarak, Taraf Devletler, silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alırlar.”

Çocuk Hakları sözleşmesine 2000 yılında ise getirilen ek protokolün birinci maddesi ile taraf devletlerin 18 yaşını doldurmamış kişileri zorunlu olarak askere almamaları hususunda yükümlülük getirmiştir.^[18] Fakat gönüllü askerlik için bir düzenleme yapılmamıştır.

BM Güvenlik Konseyi bünyesinde de çeşitli kararlarda çocuk askerlik konusu ele alınmıştır. Bu kararlar aşağıdaki tabloda izlenebilir.

[17] Office of the High Commissioner for Human Rights, **Convention on the Rights of the Child**, Madde 1, 20.11.1989, <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>, (15.02.2016, çevrimiçi).

[18] Office of the High Commissioner for Human Rights, **Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict**, <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx>, (15.02.2016, çevrimiçi).

Tablo 1: Çocuk Askerler ile İlgili BM Güvenlik Konseyi Kararları^[19]

Sayı (Tarih)	Konu	Çocuk Askerler ile İlgili Açıklama
1083 (1996)	Liberya'da Durum	Liberya iç savaşında çocukların asker eğitilmeleri olarak kullanılmaları, çatışmalı bölgelere sevk edilmeleri kınanmakta ve savaşan taraflardan bu gayri insani faaliyetleri ivedilikle durdurmaları talep edilmektedir.
1261 (1999)	Çocuk Askerler	Çocukların asker olarak kullanılması kınanmakta ve bu durumun uluslararası hukukun ihlali olduğu ifade edilmektedir. Bütün üyelerin bu konuda duyarlı olması ve konu ile ilgili uluslararası sözleşmelerde getirilen yasaklara hassasiyetle uyulması istenmektedir. Ayrıca Genel Sekreter'in kişisel barış girişimi çalışmalarında çocuk askerlerin durumunu da dikkate alması istenmektedir.
1265 (1999)	Silahlı Çatışmalar İçinde Sivillerin Korunması	Silahlı çatışmalar içinde çocukların özel haklarının ve ihtiyaçlarına dikkat edilmesi ve bu çerçevede kız çocukların durumlarının önemi vurgulanmıştır.
1270 (1999)	Sierra Leone'de Durum	Savaşan tarafların bir an önce ateşkes yapmaları ve diğer silahlı unsurlar gibi çocuk askerlerin de silahsızlandırılması ve onların entegrasyonu için gerekli önlemlerin alınması ifade edilmiştir.
1460 (2003)	Çocuklar ve Silahlı Çatışmalar	Çocukların askere alınarak, askeri personel olarak kullanılmalarının uluslararası hukukun ihlali olduğu vurgulanmaktadır. Genel Sekreterlikten ise hazırlanacak insan hakları raporlarında çocuk askerler meselesine daha fazla yer vermesi istenmektedir.
1509 (2003)	Liberya'da Durum	Savaşan taraflardan çocuk asker kullanımına ivedilikle son vermeleri talep edilmektedir.

[19] **UN Security Council Resolutions**, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1083>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1261>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1265>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1270>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1509>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1460>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1539>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1612>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1674>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1806>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2051>; <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2143> (19.01.2016, çevrimiçi). Ayrıca bu kararların bu çağında çocuklara yönelik baskı ve cinsel içerikli de dahil olmak her türlü şiddete ele alınmakta ve kınanmaktadır.

1539 (2004)	Silahlı Çatışmalar İçinde Sivillerin Korunması	Çocuk asker kullanımına son verilmesi ve çocukların bilhassa kızların cinsel istismar ve şiddete maruz kalmaları, zorla çalıştırılmaları ve köleleştirilmeleri şiddetle kınamak ve bu tip hallerin uluslararası hukukun ihlali olduğu yenilenmektedir.
1612 (2005)	Silahlı Çatışmalar İçinde Sivillerin Korunması	1539 sayılı karar tekrarlanmakta ve devletlerin çocukların asker kullanılmasının önüne geçmek gerekli önlemleri alması vurgulanmaktadır. Aynı şekilde devlet dışındaki silahlı grupların da silahlı çatışmalar içinde çocuk kullanımından vazgeçmeleri ve bu konuda BM ile işbirliği yapmaları istenmektedir.
1674 (2006)	Silahlı Çatışmalar İçinde Sivillerin Korunması	Çocukların askere alınması kınanmaktadır.
1806 (2008)	Afganistan'da Durum	Çocukların asker olarak kullanılması uluslararası hukukun ihlali olarak değerlendirilmektedir.
2051 (2012)	Orta Doğu'da Durum	Çocukların asker olarak halihazırda kullanıldıkları ve silah altına alındıkları belirtilmiş ve bu konuda ulusal ölçekte hassasiyet gösterilmesi istenmektedir.
2143 (2014)	Çocuklar ve Silahlı Çatışmalar	Daha önce alınan kararlar ve çocukların silahlı personel olarak kullanılmamasına dair uluslararası düzenlemelere atıf yapılmış ve "Çocuk, Asker Değil!" girişimine destek verildiği ve bu bağlamda 2016 yılına kadar hükümetlerin çocukları askere almayı sona erdirmelerinin sağlanmasının hedeflendiği belirtilmiştir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Statüsü çocuk askerliği ve çocukların silahlı çatışmalarda kullanılması konusunda önemli yenilikler getirmiştir. Statünün savaş suçlarını içeren 8.maddesinin (b) fıkrasının xxvi ve (e) fıkrasının vii numaralı bentlerinde;

“15 yaşından küçük çocukların ulusal silahlı kuvvetlere çağırılması, askere alınması veya çatışmalarda aktif olarak kullanılmasını” savaş suçu olarak düzenlenmiştir.^[20]

[20] Devrim Aydın (ed.), “Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü”, **Uluslararası Ceza Mahkemesi Temel Belgeler Derlemesi**, Ankara, 2006, s.8-9.

Statünün 54. maddesinde ise, savcının soruşturmalar konusundaki görev ve yetkileri kısmında "...özellikle cinsel şiddet, cinsiyete dayalı şiddet ve çocuklara karşı şiddet söz konusu olan durumlarda suç vasfını da göz önünde bulundurur"^[21] demektedir. Bu bağlamın çocuk askerlerin durumunu içerdiği de ifade edilebilir. Bunun yanı sıra Suç Unsurları faslının 8 (2) (b)(xxvi) maddesi, 15 yaşından küçük olduğu bilinen ya da bilinmesi gereken çocukların kullanılması, silah altına ya da askere alınmasının savaş suçu dolayısıyla insanlığa karşı suç işlenmiş olacağını hükme bağlanmıştır.^[22] Ancak, Roma Statüsünü yaş sınırı, bu konuda uluslararası insan hakları örgütlerinin talep ettiği 18 yaş sınırından düşüktür.^[23] Bu da statü açısından bir eksiklik olarak kabul edilebilir.

UCM aldığı kararlarda çocuk asker kullanan kişileri suçlamıştır. UCM Bosco Ntaganda hakkında 2006'da tutuklama kararı çıkarmıştır.^[24] Mayıs 2013'te yakalanan Ntaganda yargılanmayı beklemektedir.^[25] Ntaganda hakkında açılan dava iddianamesinde 15 yaşın altındaki çocukları askere almak, büyüklere uygulanan askeri eğitimin aynısını çocuklara tatbik etmek, çocukları çatışma sahasında aktif şekilde kullanmak, çocuk askerlere tecavüz edilmesi ve seks kölesi olarak kullanılmalrı suçları dolayısıyla cezalandırılması talep edilmiştir.^[26] Bu konuda asıl önemli gelişme mahkemenin Kongo Vatanserverler Birliği lideri Thomas Lubanga Dyilo'yu çocuk askerler kullanmaktan suçlu bulması ile gerçeklemiştir. Mahkeme 15 yaşını doldurmamış çocukları 2002 ve 2003 yılları arasında Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Ituri bölgesinde silahlı çatışma yaşandığı sırada çocukları askere kaydettiği, askere aldığı ve cinsel şiddet uyguladığı için Dyilo'yu suçlu bulmuştur.^[27]

[21] Aydın, a.e., s.33

[22] Devrim Aydın (ed.), "Suç Unsurları", **Uluslararası Ceza Mahkemesi Temel Belgeler Derlemesi**, s.111.

[23] Günel Kurşun, **101 Soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi**, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara, 2011, s.57

[24] ICC-01/04-02/06, https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200104/related%20cases/icc%200104%200206/Pages/icc%200104%200206.aspx, (08.02.2016, çevrimiçi).

[25] Profile: Bosco Ntaganda, **Al Jazeera**, 26.08.2013, <http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/03/201331865158549981.html>, (21.05.2014, çevrimiçi).

[26] Bkz: International Criminal Court, **Situation in the Democratic Republic Of The Congo, Pre- Trial Chamber II, The Prosecutor V. Bosco Ntaganda**, <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1783301.pdf>, (08.02.2016, çevrimiçi).

[27] Dyilo, 17 Mart 2006 tarihinde UCM kararına istinaden tutuklanmıştır. Dyilo'nun karara itirazı sonrasında tekrar inceleme gerçekleştirilmiştir. Nihai karar sonucunda Lubango Dyilo'nun suçu kesinleşmiştir. Bkz: International Criminal Court, **Situation in the Democratic Republic of the Congo in the Case of the Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo**, 16.08.2013, <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1633961.pdf>, (21.05.2014,

Avrupa Birliği zemininde ise çocuk askerler ile ilgili düzenlemeyi 2003 AB Çocuklar ve Silahlı Çatışma Yol Gösterici İlkeleri (2008 yılında güncellenmiştir) içinde görebilmekteyiz. AB açısından çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi üye ülkeler ve aday ülkeler ile ilişkiler açısından politik eylem alanlarından birini teşkil etmektedir. Bunun yanında üçüncü ülkeler ile ilişkilerde de diplomatik girişim ve siyasi münasebet kapsamında düşünüldüğü belirtilmektedir. Ayrıca AB'nin çocuk hakları politikasında BM, UNICEF, ILO gibi BM uzmanlık kuruluşları ve Avrupa Konseyi ile yakın temas kuracağı karara bağlanmıştır. Ayrıca bu ilkeler kapsamında bir izleme mekanizması düzenlemesi de getirilmiştir.^[28] Ancak AB zemininde çocuk askerlikle ilgili mücadele kurumsal tepki düzeyinde kalmaktadır.^[29]

Sonuç olarak çocuk askerlik açısından birçok uluslararası düzenleme bulunmaktadır. Bu bağlamda en etkili mekanizmanın UCM olduğunu ifade etmek gereklidir. Çocukların asker olarak kullanımını doğrudan bir savaş suçu olarak sayılmıştır.

3.PKK'nın Çocuk Askerleri

Kürdistan İşçi Partisi-Partiya Karkeren Kürdistan (PKK) safları içinde çocuk askerler bulunmaktadır. Tam olarak veriler sabit olmamakla beraber PKK'lı teröristler 1994 yılından beri sistematik bir şekilde çocukları çatışmalarda kullanmaktadır.^[30] PKK, 1990'lardaki kayıplarının artış sebeplerinden birinin köylerden gelen, yaşları zaman zaman 14- 15'e kadar inen çocukların olduğunu;

çevrimiçi). Michael E. Kurth, The Lubanga Case of the International Criminal Court: A Critical Analysis of the Trial Chamber's Findings on Issues of Active Use, Age, and Gravity "ICC jails DRC warlord over child soldiers", Goettingen Journal of International Law, 5 (2013)2, ss.431-453. **Al Jazeera**, 10.06.2012, <http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/07/20127106418955945.html>, (15.02.2016, çevrimiçi).

[28] Update of the EU Guidelines On Children and Armed Conflict, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/10019.en08.pdf>, (27.01.2016, çevrimiçi).

[29] Dünyanın çeşitli bölgelerindeki çatışmalarda çocuk asker kullanımı ile ilgili olarak birçok AB kararında bu durum kınanmaktadır. Örneğin bkz: Joint Assembly of the Convention concluded between the African, Caribbean and Pacific States and the European Community (ACP-EU)-Resolution on child soldiers, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453903587389&uri=CELEX:21999P0924\(07\);](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453903587389&uri=CELEX:21999P0924(07);) Trafficking in children and child soldiers, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003IP0334&rid=7>, Joint Assembly of the Convention concluded between the African, Caribbean and Pacific States and the European Community (ACP-EU)-Resolution on child soldiers, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453903587389&uri=CELEX:2000P0913\(20\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453903587389&uri=CELEX:2000P0913(20)), (27.01.2015, çevrimiçi).

[30] Peter Warren Singer, **Children at War**, University of California Press, 2006, s.19

bunların deneyimsizliklerinin çatışmada ölme ihtimalini arttırdığını ve aynı zamanda kaçma eğilimlerini de yükselttiğini söylemektedir.^[31]

Yaklaşık 3000 çocuğun çatışma içerisinde yer aldığı tahmin edilmektedir. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'nın (TEPAV) "Kim Bu Dağdakiler" adlı raporuna göre PKK militanların %12'si kadınlardan, %88'i erkeklerden oluşmaktadır. Dağ kadrosuna katılanların %42'si 18 ve daha küçük yaşadılar. Katılanların % 9.25'inin 15 ve altında bir yaşta. Örgüte katılım yaşı ortalama 17,7'ye inmektedir.^[32] Örgüt yaş piramidinde 14-21 yaş düzeyinde bir yığılma olduğu gözlemlenmektedir.^[33] Örgüt militan gücü içindeki çocukların %10'luk kesimini ise kızlar oluşturmaktadır.^[34] ABD Devlet Demokrasi, İnsan Hakları, Çalışma Bürosu tarafından yayımlanan İnsan Hakları Raporu'na göre de PKK'nın dağ kadrosunda çocuklar yer almaktadır.^[35]

Çocukların dağa çıkarılması, "çocukların belli vaatlerle aldatılması, Kürdistan'ın özgürlüğü ve bağımsızlığı söylemleri ile inkültürasyon, beyin yıkama ve zorla kaçırma metotlarıyla" gerçekleşmektedir.^[36] Ayrıca örgüte katılmayı ailevi sorunlar, zorla evlendirme^[37], berdel, aile içi şiddet, yakın çevre

[31] Aliza Marcus, Kan ve İnanç: PKK ve Kürt Hareketi, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 228

[32] Nihat Ali Özcan; Erdem Gürkaynak, **Kim Bu Dağdakiler**, TEPAV, Ankara, 12.02.2010.

[33] Süleyman Özeren; M. Alper Sözer; Oğuzhan Başbüyük, "Bireylerin Terör Örgütüne Katılmasına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Alan Çalışması: PKK/KCK Örneği", **International Journal of Security and Terrorism**, Cilt: 3 (2), 2012, s.67-68.

[34] Peter Warren Singer, **Children at War**, Vintage Book, New York, 2005, s.38

[35] United States Department of State Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, **Turkey 2012 Human Rights Report**, s.38, <http://www.state.gov/documents/organization/204558.pdf>, (16.05.2014, çevrimiçi).

[36] Dağa çıkma konusu ile ilgili olarak Bianet internet sitesinde paylaşılan "Bir Gerilla Anlatıyor: Dağ ve Çocukluk Algısı" isimli röportajda anılarını anlatan kişi örgüte katıldığında kendisini çocuk olarak görmediğini ifade etmiştir. Ancak asıl dikkat çekici olan nokta örgütünde 18 yaş altında "dağa çıkanları" "genç katılımcılar" olarak değerlendirmesidir. Bu tip bir kabul ve algının oturması katılanların askeri amaçlarla kullanılacağına inanın örtük ifadesi de olmaktadır. Röportaj için bkz: Ruşen Şahan, "Bir Gerilla Anlatıyor: Dağ ve Çocukluk Algısı", **Bianet**, 09.06.2014, <http://bianet.org/bianet/siyaset/156296-bir-gerilla-anlatiyor-dag-ve-cocukluk-algisi>, (07.01.2016, çevrimiçi).

[37] Erken/zorla evlendirmenin kızların dağa çıkartılmasını engellemek için bölgede zaman zaman uygulanan bir yol olduğu meclis raporuna girmiştir. AKP Diyarbakır milletvekili Oya Eronat: "Erken evliliklerden kaçmak için dağa gidenler var. Benim rastladığım bazı olaylar var. Sırf dağa kız gitmesin diye erken yaşta evlendirilen kız çocuklarıyla karşılaştım, çünkü evli kadınları PKK'lılar, örgüt dağa götürmüyor." ifadelerini kullanmıştır. Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, **Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu**, 24. Dönem 3. Yasama Yılı 2013, s.156.

otoritesinden kurtulma isteği, akraba, arkadaş, sevgili, örgütsel çevre etkisi, etnik milliyetçilik, özentî, kolaylaştırmaktadır.^[38]

Örgüt insan kaynağı açısından çocukların önemli bir yer tuttuğu ifade edilebilir. Çünkü örgüt yaşlanma riskini bu şekilde aşmaya çalışmaktadır. Örgüt kaynaklarına göre, son dönemde PKK'ya katılımlarda çocukların oranı yüzde 36'dır.^[39] Zaten örgüt KCK sözleşmesinin madde 14/4'te Halk Savunma Alan Merkezi ile askeri bir vatandaşlara şamil birim tanımlaması da yapmıştır^[40]

Resim 1: Abdullah Öcalan Çocuk Militanlarla^[41]

[38] Özeren vd., s.69-74. Ancak Suriye'de çocukların eğitildiği kampların bulunduğu bilinmektedir.

[39] Haşim Söylemez, "PKK'nın 'çocuk militanları'", **Aksiyon**, 11.06.2012.

[40] Bkz: KCK sözleşmesi, <https://rojbas3.wordpress.com/kck-sozlesmesi/>, (08.02.2016, çevrimiçi).

[41] <http://www.ufkumuz.com/talimati-ocalan-verdi-134-cocuk-donuyor-33891h.htm>, (15.02.2016, çevrimiçi).

Resim 2: PKK'nın Çocuk Komutanı: Reşo^[42]

PKK bir dönem 8-12 yaş arasındaki çocuklardan bir tabur oluşturmuştur. Ölen PKK liderlerinden birinin kod adı ile kurulan tabura “Tabura Zaroken Şehit Agit” (Şehit Agit Çocuk Taburu) ismi verilmiştir.^[43]

Çocuk askerlerin varlığı PKK tarafından da doğrulanmaktadır. Murat Karayılan'ın yaptığı açıklamaya göre örgüt yaşı 18'den küçük olanları cephe gerisinde eğitim faaliyetleri içinde tutulmaktadır.^[44] Ancak örgütün geçmişten bu yana çocukları farklı tiplerde eylem kategorilerinde militan olarak kullanmaktadır. Örgütün ilk dönemlerinde doğrudan “gerilla” olarak çocuklar kullanılmıştır. Örgütün şehirlerde tutunma stratejisini benimsemesi ile birlikte PKK açısından

[42] **Berxwedan**, 15 Haziran 1995, s.14.

[43] Doğan Uluç, “Çocuklardan alay kurmuş”, **Hürriyet**, 14.06.2001; Rachel J. Stohl, Children Used as Soldiers in Iraq, **Foreign Policy Forum**, 18.12.2002, http://www.foreignpolicyforum.com/view_article.php?aid=41, (20.05.2012, çevrimiçi). Bu taburların çocuk komutanları olduğu da bilinmektedir. Hatta PKK'nın Saddam rejimi ile çatıştığı dönemde PKK safarında çocukların savaştığı örgütün kendi neşriyatı tarafından da yazılmıştır. Bkz: “Sen Kürdistan'ın Küçük Generalisin”, **Berxwedan**, 15 Haziran 1995, s.14-15.

[44] Gülden Aydın, “PKK'nın Çocukları”, **Hürriyet**, 19.02.2012.

çocuklar daha da önemli bir nokta da değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda KCK yapılanması içinde yer alan “öz savunma birlikleri” içinde çocuklar şehir tipi eylemlere hazırlanarak kullanılmaya başlanmıştır.^[45] Örneğin, Siirt’in Kurtalan ilçesinde 14 yaşında olduğu belirtilen bir çocuk PKK adına bombalı eylem yapmak üzereyken yakalanmıştır.^[46] Bu çocukların bombalı eylem, sabotaj vs. gibi eylemlerde kullanılma sebeplerinin başında çocukların yakalandıkları durumlarda yetişkinlere nazaran az ceza almaları gelmektedir. Bu meyanda çocukların kullanımı PKK’nın önemli metotlarından. Son yıllarda, özellikle PKK lideri Abdullah Öcalan’ın yakalanmasından sonra, PKK belirli bir kamuoyunun desteğini sağlamak ve polis tarafından gelecek tepkileri yumuşatmak veya kamuoyu tepkisini artırmak için örgüt lehine gösterilerde kadın ve çocukları ön saflarda tutmaya başlamıştır. Bu meyanda 7 Haziran 2015 genel seçimleri sonrasında artışa geçen şehir eylemlerinde çocukların daha görünür olduğu söylenebilir. Deneyimli örgüt militanlarının yönlendirdiği çocuk gruplarının güvenlik güçleri ile çatıştıkları bilinmektedir.^[47] Şehir eylemlerinde çocukların sürekli görünür hale gelmesinin sebebinin burada aranabileceği kanaatindeyiz.

Ayrıca örgüt ölüm orucu/açlık grevi eylemlerinde de çocukları kullanmaktadır. “Kürtçe anadilde savunma” ve “Abdullah Öcalan’a özgürlük” eylemleri çerçevesinde 19 Ekim 2012’de Mersin E Tipi Cezaevi’nde yedi çocuk açlık grevi eylemine dâhil edilmiştir.^[48]

2012 yılı Şubat ayında gerçekleştirilen il emniyet müdürleri toplantısında polise ve işyerlerine molotof kokteyli atan çocukların sayısında yüzde 300, patlayıcı madde atan çocukların sayısında yüzde 500 ve havai fişek atan çocukların sayısında ise yüzde 600 artış gerçekleştiği ve örgütün çocukları en fazla kullandığı şehirler olarak Hakkâri, Şırnak, Mersin ve İstanbul’un öne çıktığı ifade edilmiştir.^[49]

Bu çerçevede gerçekleştirilen eylemlerde^[50],

[45] Kamil Maman, “PKK’nın yeni silahı bomba atan çocuklar”, **Yeni Şafak**, 20.02.2011.

[46] Nasrettin Güneş, “Çocuk terörist eylem hazırlığında yakalandı”, **Sabah**, 06.11.2011.

[47] Onur Burçak Belli, “Savaşan Çocuklar”, **Zeit Online**, 08.01.2016, <http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-01/pkk-tuerkiye-diyarbakir-savasci>, (08.02.2016, çevrimiçi).

[48] Hüseyin Akyol, “Açlık Grevi, Ölüm Orucu”, **Özgür Gündem**, 26.10.2012.

[49] Enis Yıldırım, “Çocuk eylemcilerin sayısı neden çoğaldı?”, **Habertürk Gazete**, 25.02.2012

[50] Habib Özdemir, **PKK Terör Örgütünün İstismar Ettiği Çocuklar Hakkâri Örneği**, Terörle Mücadelede Makro ve Mikro Perspektifler, Polis Akademisi Yayını, Ankara, Mayıs 2012, s.69-92; Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, s.53

- Çocuklar; taş, Molotof kokteyli kullanma suretiyle insanlara^[51], araçlara ve binalara saldırma, yollara barikat kurma ve trafiği kesme gibi eylemlerde aktif olarak kullanılmaktadırlar.
- Eylemlerde büyükler rol model alınmaktadır.
- Bu eylemler özellikle göç etmiş ve maddi durumları genellikle bozuk kişilerce desteklenmektedir.
- KCK ve bağlı alt örgütleri çocukları amaçlarını elde etmede etkili, yaygın ve şiddetli bir şekilde istismar etmektedirler.
- Çocukları yönlendirmede etkili olabilecek diğer aktörler olan öğretmenler ve imamların da etkili bir şekilde KCK ile ortak hareket etmesi sorunu karmaşık ve çetin hale getirmiştir.
- Bölge belediyelerinin bünyesinde yer alan Eğitim Destek Evleri (EDEV) çocukları ideolojik bağlamda örgüte hazırlamakta ve mobilize etmektedir.

Tablo 2: Yıllara Göre Dağa Çıkartılan Çocuk Sayısı^[52]

Yıl	Dağa Çıkartılan Çocuk Sayısı
2000	100
2001	150
2002	200
2003	210
2004	500
2005	400
2006	250
2007	300
2008	500
2009	300
2010	350
2011	750

[51] Atılan Molotof Kokteyli sonucu vücudunun büyük kısmı yanan ve hayatını kaybeden "Serap Eser" eylemi bu konuda ciddi bir örnek teşkil etmektedir. Bkz: "Serap Eser Davasında Ceza Yağdı", **Zaman**, "Serap Eser'in katillerinin müebbet cezası onandı", **Radikal**, 23.05.2013.

[52] Haşim Söylemez, "PKK'nın Çocuk Militanları" **Aksiyon**, 11.06.2012. Tablo'da 2012 yılı ve sonrasına ait rakamlar tarafımızdan ulaşılan bilgilere dayalıdır.

2012	300
2013 (8-12. aylar)	37
2014	208
2015 (1-8. aylar)	74

PKK'nın çocuklardan istifade etmesinin bir diğer yolu çocuk kaçırma eylemleri olmaktadır. Kaçırılan çocuklar dağda eğitilerek dağ kadrosu içinde militan olarak kullanılabilirler. Bunun yanında PKK içindeki çocuk asker/militanların durumu da farklı bölgelerdeki akran ve benzerlerinden farklı değildir. Örgüt içinde kullanılan çocukların birçoğu ağır dağ koşullarında hayatta kalmaya çalıştığı gibi sıklıkla cinsel istismara da maruz kalmaktadırlar.^[53] Örneğin Z.T. adlı örgütten ayrılan militanın Aksiyon dergisinde yayımlanan ifadesi durumu açıklar niteliktedir:

“Çocukların dağdaki temel sıkıntısı taciz ve tecavüze uğramaları. Hem erkek hem de kız çocuklar taciz ve tecavüze uğruyor. Benim tanık olduğum 15 kadar olay var. Eski militanlar küçük kız çocuklarına tecavüz ediyor ve onları tehdit ediyor.”^[54]

Çocukların kaçırıldığı PKK-HDP tarafından reddedilmektedir. Örneğin Selahattin Demirtaş yaptığı açıklamada:

“Çocukları kendi istekleri ile kendi kararları ile katılım yapıyorlar. Kaçırılma vakası, tek bir vaka varsa dahi bu konuda gereğini yaparız ama kendi isteği ile giden çocukları da geri getirmek çok zor oluyor. Bu konuda da gerçekten çaresiz kalıyoruz. Bunun bilinmesi lazım.”^[55] İfadelerini kullanmıştır.

Çocuk kaçırmalar aslında bölge açısından önemli bir soruna dönüşmüştür. Son olarak Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ve Mezopotamya Gençlik Araştırma Merkezi (MEGAM-DER) vasıtasıyla gerçekleştirilen Lice gezi organizasyonu sırasında çocuklar PKK tarafından kaçırılmışlardır.^[56] Diyarbakır'da PKK'ya

[53] PKK' içindeki çocukların ortalama 4-6 yıl hayatta kalabildikleri gazete haberlerine de yansımıştır. Bkz: “Çocuk PKK'lıların yaşam süresi 4-6 yıl”, **Sabah**, 01.01.2013,

[54] Haşim Söylemez, “PKK'nın Çocuk Militanları” **Aksiyon**, 11.06.2012.

[55] Burada bir algı yönetimi de söz konusu olduğu ve PKK'nın normal, yasal bir yapıymış gibi değerlendirilmesi söz konusudur. Silahlı bir örgüte katılma konusunda çocuk iradesinin ön plana çıkarılması anlamsız bir argümantasyondur. “Selahattin Demirtaş: Çocuklar Kendi Kararları ile Dağa Çıktı”, **Bugün**, 28.04.2014

[56] Canan Altıntaş; Serdar Sunar, “PKK'nın oğullarını alıkoyduğunu söyleyen aile oturma eylemi başlattı”, **Hürriyet**, 26 Nisan 2014.

katılan 15 yaşındaki üç çocuğun ailesi Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi önünde “PKK çocuklarımızı geri ver” eylemi başlatmıştır. Bu çocuklardan bir tanesi örgüt tarafından geri verilmiştir.^[57] Benzer bir eylem ise Bitlis’in Hizan ilçesinde PKK tarafından dağa kaçırıldığı belirtilen 16 yaşındaki çocuğun ailesi tarafından başlatılmıştır.^[58] Kaçırılan çocuklar ile sorun yalnızca bununla sınırlı kalmamakta devlet tarafından yeterli önlemin alınmaması sorun teşkil etmektedir. Mesela çocukları PKK tarafından kaçırılan Diyarbakırlı aileler, evlatlarını geri alabilmek için PKK’ya sağlık raporu göndermek suretiyle çocuklarının sağlık sorunlarına istinaden geri verilmesini talep etmek mecburiyetinde kalmışlardır.^[59] Vatandaş devlet tarafından muhatap bulamadığı için örgütle baş başa kalmakta, ayrıca örgütün bölge otoritesi bir bakıma da tescil olmaktadır.

Kısacası vakalar göstermektedir ki PKK çocuk kaçırma ve bu çocukları asker olarak kullanma stratejisinde her hangi bir değişikliğe gitmemiştir

4. PKK'nın Çocuk Asker Kullanmasının Uluslararası Hukuk Açısından Analizi

Örgüt 25 Ekim 2013 tarihinde, Birleşmiş Milletler (BM) destekli, “Cenevre Çağrısı” adlı sivil toplum kuruluşu ile “Çocukların Silahlı Çatışmaların Etkilerinden Korunmasına Dair Taahhütname” adlı belgeyi imzalayarak kamplarını denetime açtığını ilan etmiştir. Cenevre Çağrısı grubu ise, PKK (KCK)/HPG'nin taahhütname ile 18 yaş altı çocukların çatışmalarda yer almasını engellemeye ve onları çatışmaların etkisinden korumaya dair politikalarını kamuoyu nezdinde resmi hale getirdiğini açıklamıştır.^[60] Fakat PKK/HPG, taahhütnameye bir şerh koymuş, “HPG yeni bir savaşçı olmayanlar kategorisi oluşturacak ve 16-18 yaş arasındaki çocukların sadece bu kategoriye katılmalarına izin verecektir” ifadesini eklemiştir.^[61] Aslında konulan şerh, örgütün çocuk askerlerden vazgeçme niyeti olmadığını açık beyanıdır. Bunun yanı sıra PKK/KCK çocukların örgüte zorla,

[57] “PKK, Diyarbakır’da kaçırıldığı çocuğu serbest bıraktı”, **Bugün**, 05.05.2014.

[58] “Çocuğumuzu PKK kaçırdı, geri istiyoruz”, **İlke Haber Ajansı**, 09.05.2014, <http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/cocugumuzu-pkk-kacirdi-geri-istiyoruz.html>, (20.05.2014, çevrimiçi).

[59] “Diyarbakırlı aileler PKK’ya sağlık raporu gönderdi”, **haber7.com**, 20.05.2014, <http://www.haber7.com/guncel/haber/1159671-diyarbakirli-aileler-pkkya-saglik-raporu-gonderdi>, (20.05.2014, çevrimiçi).

[60] Geneva Call, **Major Kurdish Armed Group Commits to the Protection of Children in Armed Conflict**; 25.10.2013, <http://www.genevacall.org/major-kurdish-armed-movement-commits-protection-children-armed-conflict/>, (15.02.2016, çevrimiçi). Rifat Başaran, “PKK artık örgüte çocuk almayacak”, **Radikal**, 30.10.2013.

[61] Geneva Call, a.g.m.

kaçırılarak değil “gönüllü ve öz iradeleri” ile katıldıkları argümanını sıklıkla işlemektedir.^[62] Örneğin KCK yönetici Duran Kalkan örgütün Sterk TV adlı televizyonuna verdiği mülakatta;

“....Gençler katılıyor bunlara çocuk’ deniliyor, Kimseyi zorla tutmuyoruz. Kamplarda bunu yapacak koşullarımız da yok imkânımız da.... Hangi yaşta olursa olsun geliyor mücadeleye katılıyor, istediği zaman gidiyor. Geliyor, tamamen isteği ile geliyor. Her yaştan cinsten insan geliyor. PKK kaçırmıyor bunlar düzenden kaçıyor....Zulmün hesabını sormaya geliyor.”^[63]

demek suretiyle çocukların örgütteki varlığını kabul etmiştir. Ayrıca, örgüt tarafından yapılan açıklamalara göre çocuklar devlet baskısı, devlet şiddeti gibi nedenlerle bilerek ve isteyerek örgüt saflarına katılmaktadır. Sebebi her ne olursa olsun örgütün silahlı personeli olarak eylemlerinde çocukları bilinçli olarak kullandığı ve sistemli bir biçimde çocukları örgüte aldığı ortadadır. Bu bağlamda PKK/KCK yöneticilerinin uluslararası hukuk açısından sorumlu olduklarına şüphe yoktur. Özellikle UCM Statüsü, 1949 Cenevre Sözleşmesi ve anılan sözleşmeye ek 1977 Protokolü’nde belirtilen yasaklar ve yukarıda sayılan belgelerin tamamı örgüt tarafından çiğnenmektedir. Ntaganda ve Dyilo davaları UCM’nin iç çatışmalara taraf olanlar hakkında yargılama yapabildiğini göstermektedir. Bu minvalde mahkemesi yetkisi geniş okunduğunda^[64] PKK gibi bir terörist organizasyonun yöneticilerinin de pek ala bir uluslararası mahkeme tarafından yargılanabileceği ifade edilebilir.^[65] Bu meyanda ana ihlaller olarak;

a- UCM statüsü 7 maddesi çerçevesinde insanlığa karşı suçlar kapsamında: 1(a) Öldürme; 1(c) Köleleştirme, 1(g) Irza geçme, cinsel kölelik,

[62] “PKK: Kaçırma değil, yaş sınırlamasına dayalı gönüllü katılım var”, **T24 Bağımsız İnternet Gazetesi**, 28.05.2014, <http://t24.com.tr/haber/pkk-kacirma-degil-yas-sinirlamasina-dayali-gonullu-katilim-var,259609>, (08.02.2016, çevrimiçi)

[63] “Politik Alan Programı: Duran Kalkan Mülakatı”, **Sterk TV**, 09.06.2014, https://www.youtube.com/watch?v=_JPeI7gkcQo, (08.02.2016).

[64] Uluslararası Ceza Mahkemesinin yetki ve yapısını belirleyen Roma Statüsü’nün 8. Maddesi bu andlaşmalarda ve uluslararası örf ve adet hukukunda tanımlanmış uluslararası silahlı çatışma esnasında işlenen savaş suçlarının büyük bir bölümü üzerinde Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne yetki vermektedir. Dolayısıyla iç savaşlar gibi “uluslararası nitelikte olmayan” silahlı çatışmalarda işlenen savaş suçlarının da yargılama Uluslararası Ceza Mahkemesi yargısı kapsamında olduğu ifade edilebilir.

[65] Mahkeme Statüsü’nün uygulanacak hukuk ile ilgili 21. maddesi 1 (b) ve 1(c) bentleri uyarınca statünün yanı sıra geçerli anlaşmaları ve uluslararası silahlı çatışma prensipleri dahil, uluslararası hukukun ilke ve kuralları ile suç üzerinde olağan yargı yetkisi bulunan devletin ulusal mevzuatı dahil olmak üzere, dünyadaki mevcut hukuk sistemlerinin ulusal yasalarından kaynak alınan temel hukuk prensiplerinin uygulanabileceği belirtilmiştir.

zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, veya benzer ağırlıkla diğer cinsel şiddet şekilleri nedeniyle,

b- UCM statüsü 8/2 (b) xxvi: 15 yaşından küçük çocukların ulusal silahlı kuvvetlere çağırılması, askere alınması veya çatışmalarda aktif olarak kullanılması kapsamında,

c- UCM statüsü 25. madde uyarınca bireysel sorumluluk çerçevesinde; 2.bentte belirtilen, "Mahkeme'nin yargı yetkisine giren bir suç işleyen kişi, bu Statü gereğince cezalandırılmaktan şahsen sorumludur ve cezalandırılabilir."

Hükümlerinin çiğnenmesi dolayısıyla PKK/KCK yöneticilerinin uluslararası sorumluluğunu ileri sürmek mümkündür.

SONUÇ

Günümüzde dünyanın ve Türkiye'nin karşı karşıya olduğu en ciddi tehlikelerden biri terördür. Terörden kaynaklanan sorunlar ve kayıplar gün geçtikçe artış göstermektedir. Terör en çok korunmasızları ve zayıfları etkilemektedir. Çocuklar hem terör örgütlerinin eylemlerinden kaynaklanan zararlar görmektedirler hem de terör örgütlerinin bizzat kendilerini kullanmalarından dolayı mağdur olmaktadır. Uluslararası hukuk belgelerinde çocuk askerlik açısından birçok düzenleme bulunmaktadır. Bu bağlamda en etkili mekanizmanın UCM olduğunu ifade etmek gereklidir. Çocukların asker olarak kullanımı doğrudan bir savaş suçu olarak sayılmıştır.

PKK'nın çocuk askerlerden bir çok şekilde yararlandığı görülmektedir. Örgüt çocukları silahlı çatışmalarda, bombalama eylemlerinde ve gösterilerde kullanılmaktadır. Çok sayıda çocuğa kuryelik ve gözetleme yaptırdıkları bilinmektedir. Kamuoyu desteği almak, polisten gelecek tepkiyi yumuşatmak, halk önünde mağdur rolü oynamak için kadın ve çocukların kullanıldığı görülmektedir. "Taş atan çocuklar" imajı ile yoğun bir propaganda çalışması yapmaktadırlar. PKK'nın çocuk askerleri temin etmede kullandığı yöntemlerden biri çocuk kaçırmadır. Bölge halkı tarafından çeşitli şekillerde protesto edilen bu durum bir bölgede ciddi bir sorundur. PKK'nın elinde bulunan çocukların karşılaştıkları sıkıntılardan biri de cinsel istismara uğramalarıdır. PKK, uluslararası bir takım çabaların sonucunda çocuk asker kullanmayacağına dair taahhütlerde bulunmuş olsa da bu yükümlülüğünü yerine getirmemektedir.

Uluslararası hukukun ağır bir suç saydığı çocuk asker kullanma sadece metinlerde yasaklanmakla kalmamış, bu yasağı ihlal edenler cezalandırılmışlardır.

Örgütün silahlı personeli olarak eylemlerinde çocukları bilinçli olarak kullandığı ve sistemli bir biçimde çocukları örgüte aldığı ortadadır. Bu bağlamda PKK/KCK yöneticilerinin uluslararası hukuk açısından sorumlu olduklarına şüphe yoktur. Özellikle UCM Statüsü, 1949 Cenevre Sözleşmesi ve anılan sözleşmeye ek 1977 Protokolü'nde belirtilen yasaklar ve yukarıda sayılan belgelerin tamamı örgüt tarafından çiğnenmektedir. Ntaganda ve Dyilo davaları UCM'nin iç çatışmalara taraf olanlar hakkında yargılama yapabildiğini göstermektedir. Bu minvalde mahkemesi yetkisi geniş okunduğunda PKK gibi bir terörist organizasyonun yöneticilerinin de pek ala bir uluslararası mahkeme tarafından yargılanabileceği ifade edilebilir. Türkiye UCM'ye taraf değildir. Ancak konuyu mutlaka uluslararası platformlarda gündeme getirmeli, PKK'nın sadece terör suçlarından değil ayrıca bireysel olarak işledikleri insan hakları ihlallerinden dolayı da ceza almaları gerektiği işlenmelidir. Uluslararası hukukun bu tür ihlalinde UCM'ye taraf olan ülkelerden herhangi biri bu konuyu mahkemenin gündemine getirebilir. Bu bağlamda AB üyesi ülkelerin çocuk yaşta militanları içinde barındıran PKK'ya müsamaha ile yaklaşmaları bir çifte standarttır. Türkiye'nin terör konusunu bu boyutuyla da AB ülkelerinin gündemine getirerek baskı kurması gereklidir.

KAYNAKÇA

AYDIN Hakan; Veysel Gündüz, “Çocuk Güvenliğinin Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: ‘Taş Atan Çocuklar’ Sorunu” **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 468, Ankara, Eylül 2010.

AZARKAN Ezeli, Uluslararası Antlaşmalar ve Uluslararası Mahkeme Kararları Çerçevesinde Çocuk Askerlerin Korunması”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 5, Sayı: 19, 2009.

AYDIN Devrim (ed.), “Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü”, **Uluslararası Ceza Mahkemesi Temel Belgeler Derlemesi**, Ankara, 2006.

AKYOL Hüseyin, “Açlık Grevi, Ölüm Orucu”, **Özgür Gündem**, 26.10.2012.

AYDIN Gülden, “PKK'nın Çocukları”, **Hürriyet**, 19.02.2012

BAŞARAN Rifat, “PKK artık örgüte çocuk almayacak”, **Radikal**, 30.10.2013

BELLİ Onur Burçak, “Savaşan Çocuklar,” **Zeit Online**, 08.01.2016, <http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-01/pkk-tuerkiye-diyarbakir-savasci>, (08.02.2016, çevrimiçi).

Berxwedan, 15 Haziran 1995

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, **Child Soldiers Global Report 2004**.

GÜNEŞ Nasrettin, “Çocuk Terörist Eylem Hazırlığında Yakalandı”, **Sabah**, 06.11.2011.

KURŞUN Günel, **101 Soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi**, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara, 2011.

KURTH Michael E., “The Lubanga Case of the International Criminal Court: A Critical Analysis of the Trial Chamber’s Findings on Issues of Active Use, Age, and Gravity “ICC jails DRC warlord over child soldiers”, **Goettingen Journal of International Law**, 5 (2013)2.

MAMAN Kamil, “PKK'nın yeni silahı bomba atan çocuklar”, **Yeni Şafak**, 20.02.2011

MARCUS Aliza, **Kan ve İnanç: PKK ve Kürt Hareketi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.

Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, **Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu**, 24. Dönem 3. Yasama Yılı 2013.

ÖZCAN Nihat Ali; Erdem Gürkaynak, **Kim Bu Dağdakiler**, TEPAV, Ankara, 12.02.2010.

ÖZDEMİR Habib, **PKK Terör Örgütünün İstismar Ettiği Çocuklar Hakkâri Örneği**, Terörle Mücadelede Makro ve Mikro Perspektifler, Polis Akademisi Yayını, Ankara, Mayıs 2012, s.69-92.

ÖZEREN Süleyman; M. Alper Sözer; Oğuzhan Başbüyük, “Bireylerin Terör Örgütüne Katılmasına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Alan Çalışması: PKK/KCK Örneği”, **International Journal of Security and Terrorism**, Cilt: 3 (2), 2012.

SINGER Peter Warren, **Children at War**, University of California Press, 2006.

SINGER Peter Warren, “The New Children of Terror”, James J.F. Forest (ed.), **The Making of a Terrorist: Recruitment**, Praeger, 2005.

SÖYLEMEZ Haşim, “PKK’nın ‘çocuk militanları’”, **Aksiyon**, 11.06.2012.

SVENDBY Rannveig, “Invisible Child Soldiers”, **Science Nordic**, 06.06.2012, <http://sciencenordic.com/invisible-child-soldiers>, (15.02.2016, çevrimiçi).

ŞAHAN Ruşen, “Bir Gerilla Anlatıyor: Dağ ve Çocukluk Algısı”, **Bianet**, 09.06.2014, <http://bianet.org/bianet/siyaset/156296-bir-gerilla-anlatiyor-dag-ve-cocukluk-algisi>, (07.01.2016, çevrimiçi).

United Nations, **Promotion and Protection of the Rights of Children: Impact Of Armed Conflict On Children**, 26.08.1996.

WESSELLS Michael, **Child Soldiers: From Violence to Protection**, Harvard University Press, 2006

YILDIRIM Enis, “Çocuk eylemcilerin sayısı neden çoğaldı?”, **Habertürk Gazete**, 25.02.2012.

“Çocuğumuzu PKK kaçırdı, geri istiyoruz”, **İlke Haber Ajansı**, 09.05.2014, <http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/cocugumuzu-pkk-kacirdi-geri-istiyoruz.html>, (20.05.2014, çevrimiçi).

“Çocuk PKK’lıların yaşam süresi 4-6 yıl”, **Sabah**, 01.01.2013

“PKK, Diyarbakır’da kaçırdığı çocuğu serbest bıraktı”, **Bugün**, 05.05.2014.

“Selahattin Demirtaş: Çocuklar Kendi Kararları ile Dağa Çıktı”, **Bugün**, 28.04.2014

“Serap Eser Davasında Ceza Yağdı”, **Zaman**, 23.05.2013.

“Serap Eser’in katillerinin müebbet cezası onandı”, **Radikal**, 23.05.2013.

<http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/07/20127106418955945.html>, (15.02.2016, çevrimiçi)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2024.html#139>, (15.02.2016, çevrimiçi)

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/10019.en08.pdf>, (27.01.2016, çevrimiçi)

[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453903587389&uri=CELEX:22000P0913\(20\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453903587389&uri=CELEX:22000P0913(20)) , (27.01.2015, çevrimiçi)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003IP0334&rid=7> , , (27.01.2015, çevrimiçi)

[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453903587389&uri=CELEX:21999P0924\(07\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453903587389&uri=CELEX:21999P0924(07)) , , (27.01.2015, çevrimiçi)

<http://www.genevacall.org/major-kurdish-armed-movement-commits-protection-children-armed-conflict/>, (15.02.2016, çevrimiçi)

<http://www.haber7.com/guncel/haber/1159671-diyarbakirli-aileler-pkky-saglik-raporu-gonderdi>, (20.05.2014, çevrimiçi).

<https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1783301.pdf>, (08.02.2016, çevrimiçi)

<http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1633961.pdf>, (21.05.2014, çevrimiçi)

https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200104/related%20cases/icc%200104%200206/Pages/icc%200104%200206.aspx, (08.02.2016, çevrimiçi).

<http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/03/201331865158549981.html>, (21.05.2014, çevrimiçi).

<https://www.icrc.org/eng/home/languages/turkish/files/sozlesmeleri-protokolleri-conventions-protocols.pdf>, (15.02.2016, çevrimiçi).

<https://www.icrc.org/eng/home/languages/turkish/files/sozlesmeleri-protokolleri-conventions-protocols.pdf>, (15.02.2016, çevrimiçi).

http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182 (15.02.2016, çevrimiçi).

http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/26088/ipublicationdocument_singledocument/be60234a-f762-4832-9eb3-32d9ad217c7a/tr/bg_ChildSoldiers_tu.pdf, (15.02.2016, çevrimiçi).

<https://rojbas3.wordpress.com/kck-sozlesmesi/>, (08.02.2016, çevrimiçi).

<http://t24.com.tr/haber/pkk-kacirma-degil-yas-sinirlamasina-dayali-gonullu-katilim-var,259609>, (08.02.2016, çevrimiçi)

<http://www.state.gov/documents/organization/204558.pdf>, (16.05.2014, çevrimiçi)

<http://www.ufkumuz.com/talimati-ocalan-verdi-134-cocuk-donuyor-33891h.htm>, (15.02.2016, çevrimiçi).

<http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf> (15.02.2016, çevrimiçi).

http://www.unicef.org/esaro/African_Charter_articles_in_full.pdf (15.02.2016, çevrimiçi).

<http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf>, (15.02.2016, çevrimiçi).

http://www.unicef.org/wcaro/FactSheet100601Final_E_100603_.pdf, (07.01.2016, çevrimiçi).

<http://unscr.com/en/resolutions/doc/2143> (19.01.2016, çevrimiçi)

